

JUHLAJULKAISU

SIMO ZITTING

1915 · 14/2 · 1985

SUOMALAINEN LAKIMIESYHDISTYS

Vammala 1985. Vammalan Kirjapaino Oy.

ISSN 0356-7222

ISBN 951-855-076-X

ISBN 978-951-855-870-8 (PDF)

Simo Zitting — tutkija ja opettaja

Professori *Simo Zitting* syntyi 1915 Muuruvedellä. Hän kuului siihen ikäpolveen, jonka osana oli vaihtaa lainopin oppikirjat aseeseen sodan myrskyjen pyyhkäistessä yli vanhan mantereen. Ylemmän oikeustutkinnon *Simo Zitting* suoritti vuonna 1941 taistelujen riehussa kiivaana. Mutta ei niin pahaa, jotta ei jotakin hyvääkin. Monet muistelukset sodan päivistä ovat kertoneet meille, miten professori *Veli Merikoski* noina ankeina aikoina viritteli nuorten juristien kiinnostusta rauhan toimiin pitämällä sen aikuista väitöskirjakerhoa jossakin syvällä Suomen itärintamalla. Varmaan noista ajoista juontui myös se kiinnostus, joka jäi pysyvästi elämään vuonna 1946 lainopin kandidaatin tutkinnon suorittaneen *Simo Zittingin* mieleen.

Nuoren, kovia kokeneen lakimiehen henki paloi pitemmälle meneviin tavoitteisiin kuin perustutkinnon suorittamiseen. Alkoi väitöskirjatyö. Kuvaavaa *Simo Zittingin* tutkijaluonteelle on, että tutkimuksen viimeistelyn vaiheessa hän istui pitkät päivät ja illat viileän kesähuvilan ullakkohuoneessa paksut talvivaatteet yllä kirjoittaen rivejä, joista sittemmin tuli monien nuoren tutkijan esikuva siitä, mitä on tieteellinen lainoppi. Silloin syntyi kiistattomaksi klassikoksi noussut väitöskirja »Omistajanvaihdoksesta» (1951).

Tutkimuksen arvoa ei toki heti kohta sen ilmestyttyä oivallettu. Tätä tuskin voi näin jälkikäteen pitää erityisen oudoksuttavana. Samalla tavalla on käynyt jokaisen uuden ajatuksen. Perinteisen ajattelutavan voima on aina musertavan kova eikä se juurikaan salli vielä heikkojen uusien taimien nopeasti juurtua tieteen puutarhaan. Keskitasoinen arvosana matkasauvanaan aloitti »Omistajanvaihdoksesta»-tutkimuksen taivalluksensa 1950-luvulla suomalaisen oikeustieteen aatelissäätyyn.

Simo Zittingiä voidaan hyvin perustein pitää suomalaisen analyttisen oikeustieteen uranuurtajana. Tässä suhteessa hänellä on samansuuntainen rooli kuin esimerkiksi Ørstedillä Tanskassa ja Undénilla Ruotsissa. Näin voidaan väittää vähääkään aliarvioimatta niitä, jotka joko ennen *Zittingiä* tai välittömästi hänen jälkeensä raivasivat suoma-

laisen oikeusajattelun reittiä pois saksalaisesta käsitelainopista kohden nykytyypeistä lähestymistapaa.

Muistan hyvin, miten nuorena assistenttina kerran kysyin opettajaltani, miten hän itse lyhyesti arvioisi oman tutkimustyönsä merkitystä. Kysymys liittyi laajempaan keskusteluun teoreettisen ajattelun arvosta oikeustieteelle. Zitting antoi vastauksen, joka on pysyvästi jäänyt soimaan korviini. Hän totesi monien arvostelleen hänen työtään liiasta teoreettisuudesta. Tässä arvostelussa on eräänlainen näkökulmaharha, niin muistelen opettajani todenneen. Hän sanoi: olen aina pyrkinyt poistamaan lainopista tarpeettomia teorioita, en suinkaan tuomaan lainoppiin teoriaa, joka ei sinne sovi. Ajatustapa on omalla tavallaan hyvin »rossilainen». Kuten muistamme, *Alf Ross*, yksi Simo Zittingin henkisistä oppi-isistä, korosti, miten oikeusteorian ja oikeustieteen välillä ei ole laadullista, vaan aste-ero. Oikeastaan on vain oikeusteoreettisesti kiinnostavia oikeudellisia ongelmia.

On epäilemättä totta, että Simo Zittingin tieteellisen uran huippu osui aikaan, jolloin suomalainen oikeustiede kiivaasti etsi omaa viisas-tenkiveään. On myös totta, että paljossa analyyttinen oikeustiede uskoi, eikä kokonaan syyttä, löytäneensä — jos nyt ei aivan viisasten kiveä — niin ainakin suunnan, josta oikeudellinen tieto voidaan ammentaa. Tämä usko tieteellisen lainopin voimaan leimaa myös kaikkea sitä, minkä Simo Zitting on antanut suomalaiselle oikeudelliselle ajattelulle. Siinä on analyyttisen ajatustavan voima ja samalla varmaan myös sen heikkous. 1970-luvun intomielinen sukupolvi, jolle yhteiskunnallinen rakennustyö oli tärkeä ja joka tämän rakennustyön nimissä oli monesti valmis vannomaan myös väärin profettojen nimeen, ei ollut järin innostunut Simo Zittingin tutkimustavasta. Tieteellisyyttä arvossa pitävä analyyttinen tutkimustapa oli ikäänkuin liian aneeminen antaakseen aseita pyrkimyksille muuttaa maailmaa. Taivaanrannalla rusottanut yhteiskunnallinen satumaa ei kuitenkaan ollut hetimiten tullakseen ja niinpä myös usko äkillisiin oikeustieteen suunnanmuutoksiin haaleni kääntyäkseen vähitellen perinteisen analyyttisestikin sävyttyneen ajattelun arvostukseen. Simo Zittingin ajattelu oli käynyt — muiden analyyttikkojen myötä — läpi kritiikin kiirastulen ja kestänyt sen. Tänäpä tuskin kukaan vakavasti oikeustieteeseen ja sen ongelmiin paneutuva voi enää hyökätä samoin aseina analyyttistä tutkimusotetta vastaan kuin kymmenisen vuotta sitten. Juuri siinä näkyy Simo Zittingin elämäntyön voima. On helppoa kirjoittaa aikana, jolloin kaikki vannovat likimain saman tieteenideaalin nimeen. Helppoa ei sen sijaan ole soutaa tieteen vastavirtaan. Siitä todellakin oli kysymys viisikymmenluvun alkaessa. Silloin kamppailu käsitelainopin elinvoimaisuudesta oli kiivaimmillaan.

Mutta yhtä vaikeata on käydä myöhemmin läpi kritiikin kritiikki. Ajatus-
tapojen muuttuessa ja tieteellisten muotien vaihdellessa vain sellainen
jää henkiin, jolla on jotakin kestäväää annettavanaan. Sen vuoksi
1970-luvun arvostelun kausikin on ollut merkittävä Suomen oikeuselä-
mässä. Sen kautta on selkiintynyt ja seestynyt kuva siitä, mitä oikeudel-
linen tutkimus oikeastaan on. Ajattelun malli, jota Simo Zittingin
vastaväittäjä, professori *Antti Hannikainen* vain vaivoin saattoi pitää
senaikaisen tiedekuvan mukaisena, on murtanut itsensä läpi ennakko-
luulojen kivimuurin. Tänään Simo Zittingin tutkimukset 1950- ja
1960-luvuilta ovat tieteellisen tutkimuksen ja käytännön lakimiestoi-
minnan tavallista arkipäivää. Sen vuoksi kaikkien suomalaisten laki-
miesten, tutkijoiden yhtä hyvin kuin käytännön oikeuselämässä toimi-
vien juristien kiitolliset ajatukset saattelevat 70-vuotispäiväänsä juhli-
van nykyaikaisen lainopin uranuurtajan ja yhä virkeän ajattelijan tai-
valta työn- ja ilontäyteisiin tuleviin vuosiin.

Aulis Aarnio